

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
PUBLICATIONS DE LA FACULTÉ DES LETTRES DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

IV

TARİH SEMİNERİ DERGİSİ

TRAVAUX DU SÉMINAIRE D'HISTOIRE

II

1938
İSTANBUL
MİLLİ MECMUA BASIMEVİ

BONAPART'IN

Akkâ muhasarasına dair bir vekayiname

Malûm olduğu üzere Bonapart 1798 senesi Temmuz iptidasında [1213, Muharrem] İskenderiyeyi ve andan yirmi iki gün sonra da Kahire'yi işgal eylemişti. Bonapart, Fransız donanmasının İngilizler tarafından Ebuhor [Ebukır] da imha edilmesi üzerine Mısırdaki mahsur gibi kalmış ve fakat futûr getirmiyerek çalışmış ve Mısır işlerini yoluna koyduktan sonra da Suriyeyi istilâ için hazırlığa başlamış ve o taraftan kendi üzerine kuvvet gelmeden evvel kendisinin bu işi sür'atle hal ile o hâvaliyi zaptetmesini kendi selâmeti namına daha muvafık bulmuştu.

Bu sırada Sayda valisi olan meşhur Cezzar Ahmed Paşa, Bonaparta karşı sevk edilmek üzere Şam ve Trabulusı Şam valilikleri de inzimamiyle Mısır valisi ve seraskeri tayin edilmiş olduğundan Bonapart ana da bir darbe vurmağa muvaffak olur ise Suriyeyi istilâ edebilecekti.

Cezzar Paşa, Bonapartın Suriye üzerine hareket edeceğini haber aldığı zaman bir taraftan Akkâ kalesi istihkâmlarını tamamlatırarak diğer taraftan da Hayfa, Yafa ve Arış taraflarına kuvvet sevk etmişti; Bonapart, hazırlığını bitirdikten sonra iptida Arışten başlayarak ilerledi, muharebe ve müdafaa neticesinde Han Yunus, Gazze, Remle, Yafa ve Hayfayı aldıktan sonra Suriyeyi zapt için kendisine yalnız engel olarak kalan Akkâ üzerine yürüdü; burada Cezzar Paşa müdafaa vaziyetinde bulunuyordu.

Akkâ kalesi metanetine o kadar güvenilecek bir kale değildi; fakat Suriyede ondan daha müstahkem kale de yoktu. İngiliz Amiralı İsmet'in tavsiyesile mümkün mertebeye tamir edilmiş ve şehre üç yüz kadem mesafedeki bir küçük kalenin beş yüz kadar İngilizle müdafaasını da İsmet üzerine almıştı.

Suriyenin her tarafına beyannameler göndererek kendisinin Mısırdan kölemenleri ve Suriyeden Cezzar Paşayı çıkarmak için geldiğini kimseye zararı olmadığını, bütün memurların vazifelerile, halkın iş ve güçleriyle meşgul olmalarını ilân ederek Akkâ önüne gelen Bonapart, karargâhını (ابو عتبة) mevkiine kurmuş ve müdafaası siperleri yapmağa başlamıştı. (12 Şevval 1213 ve Mart 1799).

* * *

Bu kısa mukaddemeden sonra Akkâ muhasarasına dâir Arşivde bulunan vekayinâmeyi hülâsa edelim :

Bonapart 1213 Recep ayı sonunda Mısırdan hareket ve desise ile Arış, Han Yunüs, Gazze, Remle ve sair kaleleri alarak Yafayı muhasara eylemiş ve kalenin müdafaasında kusur edilmemiş ise de ehaliden bazılarının hiyaneti sebebiyle bayramın sonuncu günü Fransızlar kaleyi elde etmişler ve müdafaada bulunan beş yüzü mütecâviz nizamı cedit topçu ve arabacı ocağı muallim askeri şehit eylemişlerdir.

Bonapart bundan sonra halkı aldatmak için uydurma beyannameler ve bir takım vaidler neşreylemişti. Halbuki maksadı Irakı Arap ve Anadoluyu istilâ eylemekti. Tertip eylediği ince donanma ile Şevvalin on ikinci Pazar-tesi günü [1799 Mart] seher vaktinden evvel Akkâ muhasarasına gelmişti. O zamanın harp kaidesi üzere Fransız kuvvetleri üzerine süvari kuvveti sevk eylemek icap ediyorsa da suvarinin bir kısmı Cezzar Paşa tarafından Hacca giden kabile ile beraber gitmişler ve mütebaki suvari de memur edildikleri muharebelerde işe yaramayıp firar ettiklerinden dolayı Bonapart hiç müdafaasız Akkâ önüne gelmiş ve derhal askerine tabya ve metrisler yaptıрмаğa başlamış, denizin bir tarafından diğer tarafına kadar muhasara altına almıştı.

Bonapart'ın ince donanması yolda İngiliz Amiralı Smit tarafından yakalanıp İngiliz donanmasına bağlı olarak Akkâ önüne getirilmiş ve kalenin denizden İngiliz donanması tarafından müdafaası edileceğini İngiliz Amiralı muhafız paşaya bildirmiştir.

Muhasaranın ikinci Salı günü öğleden sonra Cezzar Paşa, kaleden bir miktar Sekban askerini düşmanla harp için dışarı çıkarmış üç buçuk saat muharebeden sonra kuvvetler kaleye dönmüşlerdi; bunun üzerine Bonapart kuvvei maneviyeyi kırmak için ertesi Çarşamba günü yirmi dört saat kaleyi

dövdükten sonra Perşembe günü güneş batmasına yakın bir zamanda kalenin şarkındaki (Burçali = برج علی) mevkiinden hücum ile içeri girmeğe teşebbüs etmiş ise de muvaffak olamıyarak muhasara merdivenlerini terk ve rivayet edildiği üzere üç nefer kumandan ve hususile Suriye seraskeri olan ceneral Gliner'i maktul verdikten sonra yine siperlerine çekilmiştir.

Şevvalin on yedinci Cumartesi günü, yine kaleden asker çıkarılarak ikindi vaktine kadar muvaffakiyetli muharebe edilmiştir. Muhasaranın sekizinci günü düşmanın hazırladığı lâğım atılmadan evvel top ve hambara ile mütemedi surette kale dögülüp öğleden sonra da lâğım ateşlenmiş ise de lâğım geri teptiğinden etrafında olan Fransız askerini öldürmüş ve tam bu sırada hücumu hazırlanmış olan kuvvetler üzerine de kaleden bir huruç hareketi yapılarak çetin müsademedan sonra düşman kuvvetleri siperlerine atılmışlardır.

Bu sırada İngiliz Amiralı Smit kendisinin de askerle müdafaaya iştirak edeceğini söylemiş ve Cezzar Paşa tarafından memnuniyetle kabul edilen bu teklif üzerine İngiliz donanmasından al ceketli iki yüze yakın tüfenk endaz ile kırk kadar amele karaya ihraç edilmişlerdi.

Akkâ muhasarasının yirmi birinci Pazar günü [Zilkade ayının ikinci günü] İngiliz kuvvetleriyle beraber Akkâ müdafileri, düşman siperlerine doğru bir huruç hareketi yapmışlar, beş buçuk saat pek şiddetli muharebe olmuş ve kale eteğindeki siperlerde bulunan Fransızlar imha ve ana yardım edecek olan kuvvetleri de top ve hambara ile iyice hırpalamışlardır.

Kaledeki asker kâfi miktarda değildi, müdafaadan yirmi günden ziyade geçtiği halde havanın müsaadesizliği yüzünden deniz yolile gelecek olan Nizam askeri henüz gelmemiş ve bundan dolayı asker, mahsur kalmaktan sıkılmıştı; zaman zaman huruç hareketi yapılmak suretile askerin muharebe arzusu tatmin ediliyordu.

Bonapart bu muhasara esnasında Suriyede bulunan Alevilerle [İsmaililer] Dürzilere haber gönderip anları kendi tarafına celbetmek istemişti. Dürziler bu teklifi reddetmişler [1] fakat Aleviler anın tarafına geçmişlerdi.

Muhasaranın otuz üçüncü günü kale kapısı önüne düşmanın tabya

[1] Lübnan hakimi Emir Beşir, Bonapartın teklifine cevap vermemiş ve bundan dolayı Bonapart kendisini tehdit eylemişti.

ve metrislerinin karşısına bir toprak tabya yapılmasına karar verilip inşasına başlanmış ve düşman buna mani olmak için yapmış olduğu sekiz tabyadan top ve hambaresini hazırlıyarak ve metrislerine askerini saklayarak muhasaranın otuzuncu Çarşamba gecesini saat dokuzda [alaturka] Burciali'yi yıkmak için fevkalâde olarak dövmeğe başlamış ve aynı zamanda da bu burcun altında açtığı lâğımı ateşlemişti. Filhakika Burcualı'yi tamamen yakamadı ise de yıkılan Burcun ankazile kale hendeg'i dolmuş olduğundan hazırlanmış olduğu askerle bu taraftan yürüyüş etmiş ve bir taraftan burcu toplama ve hambara ile fasılasız dövmeğe başlamıştı.

Bu hücum pek tehlikeli olduğundan Cezzar Paşa bizzat askerinin arasında gezerek anları teşci ve beraberce müdafaaya çalışmış ve bu hal askerinin gayretini arttırmıştı; Ertesi Perşembe gecesini yine aynı suretle yapılan tazyik te düşmana bir şey kazandırmamıştır; saat altıdan on buçuğa kadar yapılan hücum ve top hambara muharebesinde düşman yıktığı Burcualı'den içeri girmekte ısrar etmiş ve bizzat askeri sağdan soldan teşci eden Cezzar'ın soğuk kanlılığı ve yorulmuş ve bitap kalmış askerinin harikulâde sebat ve metanetleriyle saat bir kadar yapılan hücum akim kalmıştır.

Ertesi Cuma gecesini yine aynı şiddetle kalenin dört tarafından içeri girmek isteyen Bonapart, muvaffak olamamıştı; fakat bu defa kaleye hücum yerine kalede Cezzar'ın ikametgâhına, sur içine, Burciali'ye ve sair burçlara fasılasız top ve Hambara yağdırmış ve hattâ yıkmayı çok arzu ettiği Burciali'yi yerle beraber ederek kendisine hücum için yol açmıştı.

Bu tehlikeli vaziyet üzerine açık yere bir toprak tabya yapılmağa başlanmış, düşman her ne kadar bunu yaptırmamak için çalıştı ise de muvaffak olamamış ve bir gün bir gece zarfında bir büyük tabya yapıp icap eden büyük ve küçük toplar ve kalenin etrafına muhdes tabyaya üç bin kadar asker de konmuştu.

Zilkade ayının 26 ncı ve Akkâ muhasarasının kırk beşinci Çarşamba günü gündüz alaturka saat sekizde Bonapart'ın birtakrip İskenderiyeden getirttiği al ceket giyinmiş altı yüz nefer güzide askeri, bir ceneral kumandasıyla yıkılmış olan Burciali hisasında saklıyarak kendisi siperdeki kuvvetleri taarruza geçirmiş ise de tabyalardan atılan gülle ve Hambaralar ile al ceketli Fransız askerinden elli kadarı kurtulmuş ve bunların kumandanı olan ceneral elinde meç ile askerini teşci ederken, Cezzar Paşa askerinden

beş, on kişi bunun üzerine hücum ile öldürüp başını serasker paşaya getirmişler [1] ve bunun üzerine siperlerde bulunan Osmanlı askeri ile Fransızlar arasında göğüs göğüse muharebe olmuş ve Bonapart bu hücumda da arzusuna muvaffak olamamıştı.

Bu kırk beş günlük muhasara ve muharebe esnasında Osmanlı kumandanlarından ve Cezzarın emektar adamlarından olan Beyrut mütesellimi Hacı Abdullah Ağa ile kale topçu başısı Ahmed Ağa ve askerden üç yüz elli ve İngiliz kuvvetlerinden otuz kadar müdafî ve Fradsızlardan ise altı bin maktul vardı. Fransızların verdikleri telefât miktarı elde edilen esirlerden öğrenilmişti.

Bonapart, Suriye işgalini kolaylaştırmak için Şam ehalisinden bazılarıle mektuplaşarak anlardan muâvenet talep ediyordu. Yine bu cümleden olarak Zahir Ömer [2] in oğlu Mir Abbasi da kendisine celp eylemişti.

Bonapart Akkâyı sureti katiyede zapta karar verdiğinden muhasaranın ellinci Pazar gecesi gece yarısında Burcîali karşısında olan Osmanlı askeri metrisine anı alarak gece baskını yapmış ve gafil avlanan askerler tarafından müdafaaları mümkün olamadığından burayı Fransızlar zapt ile içeri girmişler ise de işgalden üç saat sonra İslâm askeri tekrar metrisi istirdada muvaffak olmuşlar ve düşmanı kendi mevkillerine çekilmeğe mecbur eylemişlerdi. Bu gece baskınında düşmandan yüzden fazla telef ve Osmanlı askerinden on mecruh, beş şehit verilmişti.

İstanbuldan gelecek kuvvetin halâ gelmemesi ve muhasaranın elli günü bulması askeri pek sıkılmış ve fakat Bonapartın vaziyeti de müşkülleşmişti. Bonapart, Pazartesi gecesi yeni bir hile ile hücum tertip etmişti; Bu gece gizlice askerini tertip ve bunların önüne Türkçe, Arapça bilenleri İslâm elbisesi giydirek kendi siperleri yakınındaki Osmanlı askeri mev-

[1] Bu Fransız kumandanının ceneral Bon olması ihtimali vardır. Fırkasile kaleye şiddelli hücum etmiş ve hattâ kendisi kale duvarına kadar varıp şapkasını içeri atmıştı. Bu ceneral yaralanarak Fransız karargâhına götürülüp orada ölmüştür. Haliuki vekayiname başının kesildiğinden bahs olunmaktadır. (Cevdet tarihi C. 7, Sahife 22).

[2] On sekizinci asır sonlarına doğru Akkâ, Sayda, Yafa, Hayfa, Nablüs ve sair o taraflara hükmeden Zeydan ailesinden meşhur Emir Zahir Ömer'in kendisi ve oğlu Ali Zahir isyan ederek Kaptanı derya Hasan Paşa tarafından idam edilmişlerdir, işte Cezzarın büyümesi bunların katlinden sonradır.

zilerine sevk etmiştir. Bunlar, İslâm askeriyiz diye siperlere girince orada bulunan yirmi kadar İslâm askerini öldürmüşlerse de sağ ve soldaki metrislerde olan Osmanlı askerleri bunların hilelerini anlıyarak hemen yardıma koşmuşlar ve buraya giren Fransızlardan bir kısmını öldürüp sekiz kadar kesilmiş başı Serasker paşaya göndermişlerdir.

Bonapart ertesi Salı gecesi piyade ile beraber suvari bulunan efradı da piyade yaparak itimat ettiği bir suvari binbaşısının kumandasında bir kısmını metris ve toprak tabyalara ve bir kısmını da gece yarısında Burçalı tarafına sevk etmiş ve yine evvelki gibi hileye teşebbüs eylemiş ise de düşmanın hareketine vakıf olan Osmanlı kuvvetleri hiç ses çıkarmıyarak tam mukabelelerine geldikleri gibi derhal yaka yakaya muharebe edip aman ve zaman verilmeyerek düşmanı tart etmişler ve kumandanları olan binbaşı telef olmuştur. Binbaşının cebinden çıkan evrak arasındaki Fransızca bir vesika bu husustaki tertiplerini göstermiştir.

Zilhiccenin ikinci ve muhasaranın elli ikinci Salı günü gemiler ile Rodos mutasarrıfı Hasan kaptan maiyetinde tüfengiyanı bostaniyan denilen nizamı cedid askerile boğaz kaleleri askerlerinden üç bini müteceviz bir kuvvet gurutpan evvel Akkâ önüne gelip demirlemişler ve bu hal mahsur olan askere büyük bir ümit ve sevinç vermiştir. Bu yardımcı kuvvetin geldiğini gören Bonapart tazyiki arttırmış ve Çarşamba gecesi saat alaturka ikiye gelince bütün askerini hücumu hazır edip ekserisine İslâm elbisesi giydirip başlarına Ahmediyeler sardırarak Akkânın her tarafına ve bilhassa Burçalıye şimdiye kadar görülmemiş surette ateşler yağdırıp bir taraftan da kaleye yürüyüş etmişti.

Bu pek şiddetli hücum esnasında göğüs göğüse muharebe olmuş ve yirmi kadar Fransız, Burçalıye ayak basmışdır; üç buçuk saat süren bu muharebe esnasında İstanbuldan gelen nizamı cedid askeri dahi gemilerden karaya çıkarılıp bunların yardımile bu müthiş savlet te tardedilmiş ve iki taraf metrislerinde sabaha kadar tüfenk tüfenğe, taş taşa mücadelelerine devam etmişlerdir. Bu muharebe esnasında Burçalıye girip saklanan yirmi Fransız askeri müdafaa kuvvetlerine iyice zarar vermişler ise de sabah olunca onlar dahi tard ve defedilmişlerdir. Bu hücumdan İslâmlardan iki yüz şehit ve bir o kadar mecruh ve Fransızlardan ise daha çoktu; yalnız mecruh olarak yakalanan iki yüz elli müteceviz düşman öldürülmüş ve

başları Serasker Cezzar Ahmed Paşa huzurunda teşhir edilmişti.

Bonapart mahsurlara meydan vermemek için hücum hamlelerini birbirini ardından yapıyordu; gece sabaha kadar devam eden harpten sonra o gün yine şiddetli bir taarruza geçmiş ve Burçalı üzerine bütün kuvvetile yüklenmişti; burada müdafaada bulunan asker bu halden ürkerek o yolu müdafaada sebat edemediklerinden düşman oradan kaleye dahil olmuş ve ekserisi Cezzar'ın bahçesi tarafına ve bazıları muhtelif burçların üzerlerine ve bir kısmı da evlerin damına çıkıp memul edilmeyen bu hal üzerine bir an için ümitsizlik baş göstermiş ise de düşman önünden çekilen asker birdenbire tekrar düşmanın üzerlerine dönmelerile içeri girmiş olan Fransızlardan hiç biri kurtulmamış ve bu muharebe gece alaturka saat bire kadar devam ederek içeri girmek üzere hazırlanan Fransız kuvvetlerinin bakiyesi de sur haricinde bulunan kale müdafilerinin taarruzlarına uğrayarak telef edilmişler ve bu suretle Akkâ büyük bir tehlike atlatmıştır. [1]

Bu elli dört günlük muhasara ve muharebede düşmandan üç binden fazla katana tüfengi [suvari tüfengi, filinta] alınmıştır.

Düşman Akkâyı elde etmek için Burçalı yolunu keşfelediğinden hemen bütün faaliyetini buraya teksif etmişti. Bundun dolayı gizli ve aşikâre mevzilere askerini yerleştirip anı bir hücum yapmak niyetinde idi. Bunu hisseden Cezzar Ahmed Paşa, daha evvel bunların üzerine bir baskın yapılmasını muvafık görmüş ve Perşembe günü [Zilhiccenin dördüncü günü] ikindiye yakın nizamı cedid askerini memur eylemişti. Bunlar, düşmanın Türbei Salih mevkiinde pek metin ve kavi olan tabyalarına girmeğe muvaffak olarak orada kaçamayıp elde ettikleri Fransızları öldürmüşler ve tabyanın üstüne zafer bayrağını dikmişlerdi. Bu hali gören diğer asker galeyana gelerek bunlardan Dolapaltı mevkiine sevk edilen kuvvetler de pek müşkül olmasına rağmen orada muvaffak olmuşlar ve elde eyledikleri düşmanın hesabını görmüşlerdir.

Bu muvaffakiyetler sırasında düşman gizlice Burçalı önüne toplanmağa başlamış ve kale kuvvetleri tarafından zapt edilen tabyalardan askerini

[1] Bu sırada Bonapart Avrupada İngilterenin, Avrupa devletlerini Fransa aleyhine tahrikinden ve bundan başka muhasaranın uzamasından dolayı Akkâ üzerine yaptığı bu en müthiş taarruzda da muvaffak olamamıştır. Cevdet Paşa, Bonapartın müteaddit hücumlarını birbirine karıştırmıştır; en tehlikeli hücumun biri Burçalı'nın kısmen yıkılması ve diğeri de bu hücumdur.

geri alınması için muharebe ile taarruza geçmek istediklerini ima eylemişlerdi. Bunların böyle toplandıkları yer, Cezzarın açtığı lâğım üzerine tesadüf ettiğinden hemen lâğımı fitilleterek üzerinde olan düşmandan hiç biri kurtulamayıp telef olmuşlardır.

Bonapart Burciali mevkiinden mutlak surette kaleyi zaptetmek istiyordu; bu defa kat'i surette kaleye girilmesini emreyledi; bütün ordu efradını, Alevileri, Asakiri tayyarı ve kadınlara varıncaya kadar kuvvetlerini silâhlendirip bayraklar ve trampetelerle Zilhiccenin beşinci Cuma günü [sene 1213 milâdi 1799 Nisan 30] seher vaktinden evvel kendisine yol yaptığı Burcialiden ansızın girmeğe teşebbüs etmişti.

Kale müdafileri aldıkları emir üzerine kendilerini hiç göstermiyor ve hiç ses çıkarmıyorlardı. Düşman bundan cesaret alarak Burcialiye ayak basar basmaz, Osmanlı kuvvetleri birdenbire mukabele ile hücum ve hamle eylediklerinden başka gizlenmiş olan çerha topları [pişdar topu] birdenbire ateşlendiğinden başka sur haricinde siperlerde bulunan müdafaa kuvvetleri de bunların hattı ric'atlerini kesdiklerinden bu hücum kuvvetlerinden hiç biri kurtulamıyarak telef edilmişler ve bayrakları, trampeteleri Türk kuvvetlerinin ellerine geçmişti.

Şimdiye kadar her ne tarafa gittise muvaffak olan Bonapart, elli beş gün süren böyle bir mukavemet ve hezimete tesadüf etmediğinden ve muvaffak olamayacak olursa yaptığı ve yapacağı işlerin hepsinin inhilâl edeceğini bildiğinden muhasaranın aynı gününde [elli beşinci gün] taarruzunu tevkif etmeyerek saat alaturka yedide yine Burcialiden kaleye girmeğe teşebbüs eyliyerek askerine kızılbaş şeyhlerini rehber yaparak iptida anları, arkasından kendi askerini sevkeylemiştir. Bunlar ilk önce yirmi otuz nefer asker ile Burciali tarafını yokladıkta fırsat kollayan müdafaa kuvvetleri hemen mukabelelerine atılmışlar ve bunları öldürerek başlarını Seraskere yollamışlardır; bundan sonra Cumartesi ve Pazar günleri de metris metrise ve göğüs göğüse harp devam etmiştir.

8 Zilhicce Pazartesi günü seher vaktinde düşman tarafından kuru sıkı iki top atılmıştı; [bu harbe fasıla vermek için bir işaret] fakat buna aldırış edilmedi; çünkü Serasker paşa tarafından askerlere, tabya ve burçlardaki topçu başılara böyle şeylere aldırış edilmeyerek mücadele devam edilmesi emir olunmuştu; bundan dolayı bu işarete ehemmiyet verilmemiştir.

Aynı günde bir fellâh eli'le Bonapart tarafından Cezzar Ahmed Paşaya üstü besmelei şerife ve birinci sahifesi arabca ve ikinci sahifesi Fransızca olarak bir mektup geldi; burada, kaç zamandır devam eden muharebe sebeble maktulleri defnetmek ve her iki taraftan esir edilmiş olanları ve donanmadaki esirleri tebdil eylemek üzere beş, on gün için mütareke teklif edilip şu yolda mütalea yürütölmekte idi :

«Kaç gündenberudur tarafeyinden bil'ittisal muharebei gūna gūn istikrarile vaki olan halikimizi [maktulleri] kaldırmak için ve şimdiye kadar sizin bizde ve bizim sizde ve donanma sefinelerinde olan üseramızı tebdil ve istirdat için beş, on gün muharebeye arâm ve rüsümü mütarekeye tarafeyinden riâyet olunmasını maiyetimde olan cenerallar eğerçi istisvap eylemelerile siz dañi tasvip edersiz, ve size cevanibi erbaadan külli imdat geleceğini tashih eyledim.»

Cezzar Ahmed Paşa bu müracaata ehemmiyet vermedi ve Bonapartın mektubunu İngiliz Amiralı (İsmit) e vererek :

(... Bizim ana cevabı kat'i savâbımız yağlu kurşum ile keskin kılıçtır. Böyle tahrir ve fellâhı mesfurı iâde eyliyesiz deyü) cevap yazılmasını söyledi.

Bonapartın maksadı Mısırdağı kölemen beyleri gibi Cezzarı da iğfal etmekti; akşama yakın mektubu getiren fellâh iade edildi; halbuki bu sırada mektubile Cezzarı iğfal ettiğine zahip olan Bonapart, akşam üstü saat on buçukta ansızın kaleye hücumu başlamıştı; müteyakkız bulunan müdafaa kuvvetleri mukabele eylemiş olmalarına binaen bir iş göremedi ve elli kadar telef vererek çekildi.

Ertesi Salı günü bir taraftan Hambara atmağa başlayan Fransızlar diğertaraftan da obüs toplarile kale burçlarını dövmeğe ve yıkmağa teşebbüs ettiler; Zilhiccenin on birinci ve muhasaranın altmışıncı Perşembe gecesi seher vaktinden evvel Bonapart bir defa daha taliini denedi; metrislere hücum eyirdise de mukavemete iktidarı olmayıp geri çekildi ve o gün gündüz sabahleyin saat on ikide kaleden düşman üzerine iki taraftan kuvvet çıkarıldı; beş buçuk saat devam eden muharebede Fransızlardan epi telef oldu; bu huruç hareketile kazanılan muvaffakiyet Kurban bayramının ikinci günü idi. Bu sırada Nablüs taraflarından bin kadar urban kuvveti de geldiğinden bu da ayrıca kuvvei maneviyeyi arttırdı.

Bonapart, geçtiği mahallerin dört tarafını tahrik eylemekte olduğundan (Şam)ı dahi tahrik ve orada bir kıyam hareketi ihzar etmişti. Bunu duyan Cezzar Paşa kendi tarafından Şam mütesellimi olan vekilini azil ve yerine kendi adamlarından birini mütesellim tayin ile acele göndermiş ve bu yeni mütesellim derhal sükûneti iade eylediğinden bu hal diğer ayaklanmak isteyenlerin faaliyetlerine mani olmuştur.

Kaleyi almaktan halâ ümidini kesmeyen Bonapart, Salı günündenberi gece ve gündüz top ve Hambara ile dövdüğü Akkânın (Burçalı) altına bir lâğım yapmış ve Pazar günü [14 Zilhicce] askerini hazırlıyarak lâğımın sağ ve soluna koymuştu ; lâğım ateşlendikten sonra bu kuvvetler derhal hücum ederek kaleye gireceklerdi ; gündüz saat alaturka sekizde lâğımı ateşleyip askerini yürütmek üzere iken lâğım geri teptiğinden etrafında olan Fransızları telef etmiş ve hücum hazırlananlar dahi cesaret edemiyerek tekrar mevzilerine dönmüşler ve fakat fazlasile kaleyi dövmeğe devam etmişlerdir.

Zilhiccenin on beşinci ve Akkâ muhasara ve tazyikinin altmış dördüncü Pazartesi günü sur haricindeki siperlerde bulunan Osmanlı kuvvetleri mukabelelerinde olan düşman siperleriyle tüfenk tüfenğe ve taş taşa ikindiye kadar muharebe etmişlerse de Türk kuvvetleri bu siper muharebesine kanaat etmiyerek Seraskerden aldıkları müsaade üzerine düşman metrislerine taarruz ile anları siperlerinden çıkarmışlar ve yaka yakaya güneş batıncaya kadar galibane harp etmişler ve karanlık basınca yine mevzilerine avdet eylemişlerdir.

Düşmanın bu uzun muhasara esnasında ceneral ve zabıtlarından ve sair başbuğlarından başka on dokuz binden mütecaviz maktulü ve yedi bine karip ağır mecruhları vardı.

Bonapart'ın bundan sonra muhasaraya devam edemiyerek edevatı harbiye ve çadırlarını ve cephanesinin bakıyyesini yakarak dokuz kıt'a top ve bir havan topunu terk ile Yafa tarafına Kantura nam mahalle çekildiği gece yarısı haber alınmıştır ; kaledeki yorgun askerden bir miktarı takiplerine çıkarıldığı gibi yollarına çıkarak vurmak üzere urbana ve sair icap edenlere de Cezzar paşa tarafından buyrultular gönderilmiştir.

Bundan sonra altmış dört gündenberi kapalı duran Akkâ kalesinin kapısı açılmış ve ordu kadısı Debbağ zade Mehmed Reşit Efendi ve divanı hümayun tevkiisi ve ordu defterdarı Mehmed Emin Efendi ve bilcümle mev-

cut olan hâcegânı divanı hümayun ve gedikli ağaları ve donanma kumandanları ve sair reisler ve kâtipler ertesi Salı günü [16 Zilhicce 1213, Mayıs 22, sene 1798] Cezzar Ahmed paşayı tebrike gitmişlerdir.

*
**

Vekayiname muhasarının sonuncu günü yani 15 Zilhicce tarihile sona ermiştir. En sonunda bunu yazan iki zatin ismi ve bundan başka vak'anın tamamen böyle ceryan ettiğine dâir Mısır ordusu kadısı Mehmed Reşit Efendi ile ulemadan Esseyit Ömer Efendinin tasdikleri vardır. Vekayiname muharrirlerinin isimleri Mısır ordusu defterdarı tevkîi [nişancı] Mehmed Emin ve hâcegân rütbesinde olup Şam Trablus mübayaasına memur Ahmed Şerif Efendilerdir. Bunların adları vekayinamenin sonunda şöyle yazılıdır :

(Bende Mehmed Emin tevkîi, defterdarı orduyu Mısır halâ) ve (Ahmed Şerif an hâcegân memuru mübayaai Trablus Şam halâ). Tastik edenlerin derkenarı da şöyledir :

(قد وقع في محاصري محمد رشيد القاضى و الغازى باردوى مصر قاهره و انا الفقير السيد عمر)

Bu vekayinamenin içinde düşman telefâtı ve sâire gibi belki bazı mübaleğalı yerleri bulunabilir; Akkâ muhasarasına dair hemen günü gününe bize malûmat vermesi itibarile tetkik edilmeğe lâyıktır; Akkâ muhasarası hakkında bizde Türkçe bir eser olmadığından bu vekayiname o boşluğu doldurmaktadır; bu muhasara hakkında yazılmış Fransızca eserlerle bunu karşılaştırmak müdekkikler için faydalı olur.

27 Şubat 1938

O. Prof. Balıkesir sayıvı
İ. Hakkı Uzunçarşılıoğlu

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the experimental procedures and the statistical tools employed.

3. The third part of the document presents the results of the study, showing the trends and patterns observed in the data. It includes several tables and graphs to illustrate the findings.

4. The fourth part of the document discusses the implications of the results and provides recommendations for future research. It also addresses the limitations of the study and suggests ways to improve the methodology.

5. The final part of the document is a conclusion that summarizes the key findings and reiterates the importance of the research. It also includes a list of references and a list of figures.

**Başvekâlet Arşivinde Ali Emiri tasnifinin Selim III devri
vesikaları arasında ve 24664 numarada bulunan
Akkâ muhasarasına dair vekayinamenin
fotoğrafisi**

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for transparency and accountability, particularly in financial matters. The text notes that without clear documentation, it becomes difficult to track expenses and revenues, which can lead to misunderstandings and disputes.

2. The second section focuses on the role of technology in modern record-keeping. It highlights how digital tools and software solutions have revolutionized the way data is stored and accessed. These technologies not only improve efficiency but also reduce the risk of human error and data loss. The document suggests that organizations should invest in reliable digital systems to ensure their records are secure and easily retrievable.

3. The third part of the document addresses the legal and regulatory requirements surrounding record-keeping. It explains that various industries and jurisdictions have specific rules regarding the retention and management of records. Compliance with these regulations is crucial to avoid legal penalties and ensure the integrity of the organization's operations. The text provides a general overview of these requirements, encouraging organizations to consult with legal counsel for more detailed guidance.

4. The final section discusses the importance of regular audits and reviews of records. It states that periodic audits help identify any discrepancies or areas where records may be incomplete or inaccurate. This process is vital for maintaining the reliability of the information used for decision-making. The document recommends that organizations establish a clear schedule for audits and assign responsibility for their execution.

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that this is crucial for ensuring the integrity of the financial statements and for providing a clear audit trail. The text notes that any discrepancies or errors in the records can lead to significant complications during an audit and may result in the disallowance of certain expenses.

2. The second part of the document addresses the issue of proper documentation. It states that all receipts and invoices must be properly filed and indexed. This not only facilitates the audit process but also helps in the identification and correction of any missing or incomplete records. The document further explains that the lack of proper documentation can be a major red flag for auditors and may lead to the denial of tax deductions.

3. The third part of the document discusses the importance of timely reporting. It highlights that all financial information should be reported to the appropriate authorities in a timely and accurate manner. This is essential for maintaining the trust of investors and other stakeholders. The text also notes that late reporting can result in penalties and may damage the reputation of the organization.

4. The fourth part of the document discusses the importance of transparency. It states that all financial transactions should be clearly and accurately recorded, and that any potential conflicts of interest should be disclosed. This is particularly important for organizations that are subject to public scrutiny, such as government agencies or large corporations. The document further explains that transparency is a key factor in building trust and credibility.

5. The fifth part of the document discusses the importance of internal controls. It states that organizations should implement and maintain strong internal controls to prevent and detect errors and fraud. This includes the establishment of clear policies and procedures, the separation of duties, and the regular monitoring and review of financial transactions. The document notes that effective internal controls are essential for ensuring the accuracy and reliability of financial information.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a list or a series of entries, possibly names or dates, arranged in a columnar format. Some faint markings and lines are visible on the left side of the page, which may be part of the original document's structure.

